

Tämä on rinnakkaistallennettu versio alkuperäisestä
julkaisusta.

Tämä on alkuperäisen julkaisun kustantajan pdf -versio.

Käytä viitatessasi alkuperäistä julkaisua:

**Vainio, A. & Nurmela, T. (2026). Kryptosporidioosi sairastuttaa helposti vasikan lisäksi myös hoitajan.
KM vet, (1), 48-49.**

Tämä rinnakkaistallenne on lisensoitu CC-lisenssillä CC BY 4.0 [linkki
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>] Katso lisenssiehdot
<http://creativecommons.org/licences/by/4.0/legalcode>

Kaikki julkaisut Turun AMK:n rinnakkaistallennettujen julkaisujen kokoelmassa Theseuksessa ovat
tekijänoikeussäännösten alaisia.

Rinnakkaistallenteisiin liittyvät tiedustelut: julkaisutiedonkeruu@turkuamk.fi

KRYPTOSPORIDIOOSI SAIRASTUTTAA HELPOSTI

vasikan lisäksi myös hoitajan

Kryptosporidioositartunnat ovat lisääntyneet viime vuosina vauhdilla. Tauti tarttuu herkästi sekä eläimestä ihmiseen että ihmisestä toiseen. Tartunnat voi välttää tehostetuilla hygieniatoimilla. Jos tauti kuitenkin yllättää, tärkeintä on käsihygienia ja riittävä nesteytys.

TEKSTI: ANNIKA VAINIO

Jos vasikoilla on aktiivinen kryptosporidioosi, on hyvä käyttää erillistä kertakäyttöhaalaria vasikoiden kanssa työskennellessä ja riisua se heti karsinasta tai vasikkalasta poistuttaessa.

KUVA: SARI JÄRVINEN

Cryptosporidium parvum on alkueläin, jonka aiheuttamaa tautia kutsutaan kryptosporidioosiksi. Vuonna 2024 Suomessa ilmoitettiin ihmisillä 393 kryptosporidioositapausta. Sairastuneista naisia oli 61 prosenttia ja ilmaantuvuus oli suurinta 15–34-vuotiailla. Tartuntojen määrät ovat Suomessa lisääntyneet nopealla tahdilla viime vuosina. THL:sen tartuntatauti-rekisteristä on nähtävillä, että vuonna 2017 ilmoitettiin 251 tapausta ja loppuvuonna 2025 tapauksia on ollut jo 458. Kryptosporidioosi on lisätty laboratoriodien tutkimuspaneeliin vasta vuonna 2016 ja tauti on hyvin tuntematon terveydenhuollossa.

Miten ehkäistä oma sairastuminen?

Tärkein ja helpoin keino ehkäistä sairastuminen on huolellinen käsihygieniä. Kryptosporidium parvum kestää hyvin alkoholia, joten pelkkä käsien desinfiointi ei riitä. Käsihygieniä tulisi suorittaa lämpimällä vedellä, runsaalla saippualla ja käsiä tulisi pestä vähintään 20 sekunnin ajan. Tämän jälkeen käsien huolellinen kuivaus ja desinfiointi poistaa vielä muita mikrobeja iholta.

Taudin tarttuvuuden vuoksi tuotantotiloissa tulisi käyttää aina suojavaatteita, jotka käytön tulee pestä pesukoneessa vähintään 60 asteessa. Käsineiden käyttö eläinsuojissa suojaa hyvin tartunnoilta, sillä likaisia hanskoja harvemmin viedään suun lähetyville. Älylaitteet tulisi suojata, sillä niiden pinnoille tulee helposti roiskeita, eivätkä ne kestä pesua.

Varsinkin vasikkakarsinoita siivotessa kasvojen suojaus hengityssuojaimella ja suojalaseilla ei ole liioittelua. Jos vasikoilla on aktiivinen kryptosporidioosi, kannattaa käyttää erillistä kertakäyttöhaalaria vasikoiden kanssa työskennellessä ja riisua se heti karsinasta poistuttaessa.

Tuotantotiloissa on pääsääntöisesti hyvät sulku-tilat, joissa vieraat pukevat tilan vaatteen tai kertakäyttöhaalarit ylleen. Maatiloilla työskentelevät eri alojen ammattilaiset tietävät oikeat käytännöt, mutta täysin alaa tuntemattomat vieraat kaipaavat tilanväen ohjausta. Heidät tulee ohjata pukemaan suojavaatteet ja olemaan koskematta eläimiin, varsinkin vasikoihin. Kertakäyttökäsineet voi laittaa käsiin, näin minimoidaan tartunta suun kautta. Hyvä käsihygieniä tulisi poistuttaessa on tärkeää. Olisi hyvä myös huomioida, että kryptosporidioosi voi tarttua myös ihmiseltä ihmiselle.

Milloin tauti puhkeaa?

Sairastuminen kryptosporidioosiin tapahtuu, kun elimistöön pääsee suun kautta taudinaiheuttajia. Yhdessä grammassa lantaa on miljoonia ookystia. Ookysta on parasitiin kehityksen muoto, joka leviää ulosteiden mukana. Sairastuminen tapahtuu siis hyvin pienestä määrästä ookystia. Ookystat ovat hyvin kestäviä, esimerkiksi mahahapot eivät tuhoa niitä ja ne voivat säilyä maaperässä kuukausia.

C. parvum heikentää tiiviitä liitoksia suolen limakalvoilla, mikä lisää suoliston läpäisevyyttä ja aiheuttaa suoliston tulehdusta ja ripulia. Lisäksi suolistomikrobien tasapaino muuttuu.

Taudin itämisaika voi olla hyvinkin vaihteleva, mutta oireet alkavat noin viikon kuluessa tartunnasta. Oireiden kesto on keskimäärin 2–4 vuorokautta, mutta voivat jatkua jopa neljä viikkoa. Yleisin oire on vesiripuli. Lisäksi voi olla vatsakipua, pahoinvointia, lievää kuumetta, oksentelua ja ruokahaluttomuutta.

Oireiden vakavuus vaihtelee. Osa sairastuneista on oireettomia, osalle sairaus voi olla vakava jopa kuolemaan johtava. Oireet voivat aaltoilla, välillä laantua ja yltyä uudelleen.

Tauti paranee usein perusterveillä ihmisillä itsestään muutamien viikkojen kuluessa. Vakavan tautimuodon kehittyminen on todennäköisempää immuunipuutteisilla, lapsilla ja vanhuksilla.

Jos kuitenkin sairastut

Kryptosporidioosin itsehoidossa keskeisintä on riittävä nesteytys, hyvä käsihygieniä ja oireiden seuranta. Kaikissa taudeissa, joissa nestettä poistuu joko oksentamalla tai ripulimalla, tärkein hoito on nestehukan korvaaminen. Myös runsaasti oksentavan olisi nautittava nesteitä pieniä määriä koko ajan.

Hyviä juomia ovat laimeat mehut, tee, kasvisliemet, vesi, maito ja mehukeitot. Nesteitä voi ottaa vaikka lusikalla pieniä määriä kerrallaan. Nesteiksi lasketaan myös jogurtit,

Milloin yhteys terveydenhuoltoon?

■ Jos sairastuneen henkilön yleistila laskee, uupumus on voimakasta, virtsan erityys on hyvin vähäistä ja limakalvot ovat jatkuvasti kuivat, on hyvä ottaa yhteys terveydenhuoltoon. Ensisijainen yhteys on oma terveyskeskus, mutta myös päivystysapuun (p.116 117) voi aina soittaa.

Soittaessa kannattaa varautua kertomaan seuraavat asiat:

- **Oireiden kesto ja voimakkuus:** kuinka kauan oireet ovat jatkuneet, onko kuumetta, onko ulosteessa verta, montako kertaa päivässä oksentaa tai ripuloi.
- **Kuivumisen merkit:** nesteiden sisällä pysyminen, virtsaamiskerrat vuorokaudessa, virtsan väri, virtsamäärä alle 500 ml/vrk, suun kuivuus, jano, mutta juominen ei onnistu, väsymys, sekavuus ja huimaus.
- **Yleisvointi:** jaksako liikkua, onko voimakasta vatsakipua tai kouristuksia, muut oireet kuten ihottuma, päänsärky tai lihaskipu.
- **Riskitekijät:** raskaus, vanhuus tai alle 1-vuotias lapsi, perussairaudet (diabetes, munuaissairaus, immuunipuutteisuus).
- **Tartuntavaara:** Onko muilla perheenjäsenillä samoja oireita, onko kontakteja eläimiin.

Puhelussa on ensisijaisen tärkeää muistaa kertoa mahdollisuus kryptosporidioosiin.

viilit, soseet, kiisselit ja vellit. Liikaa sokeria tulisi välttää, mutta suolaa olisi hyvä saada.

Apteekeista on saatavilla ripulijuomia, joissa on mukana elektrolyyttejä. Juomaa voi valmistaa myös kotona esimerkiksi sekoittamalla 1litraan vettä ¼ teelusikallista suolaa, teelusikallinen leivinsoodaa, 4 teelusikallista sokeria ja 2,5 desilitraa appelsiinimehua.

Varsinkin lapsilla kuivuminen tapahtuu hyvin nopeasti, jolloin nesteiden saannin merkitys korostuu. Jos perinteiset mehut ja maidot ei kelpaa, voi kokeilla limsaa, mehujäätä, hedelmäsoseita tai vaikka suklaavanukasta.

Sairastaessa lepo on tärkeää. Oloa voi helpottaa makaamalla pimeässä ja viileässä huoneessa. Kun ripuli ja oksentelu väistyy ja ruokahalu alkaa palaamaan, kannattaa syöminen aloittaa helposti imeytyvillä ruoilla. Tällaisia ovat esimerkiksi keitetty peruna, vaalea leipä ja banaani.

Kun lapsi sairastaa

Lapsilta tulee seurata tarkemmin oksennuksen ja ripulin määrää. Juomista tulee seurata ja juomisten määrästä kannattaa pitää kirjaa. Alle 3-vuotiaiden päivittäinen punnitus auttaa seuraamaan kuivumista. Lievästä nestehukasta kertoo 3–5 prosentin painonlasku, yli 5 prosentin painonlasku vatsataudissa on syy hakeutua hoitoon. Muita kuivumisesta kertovia merkkejä ovat kuiva suu ja kieli, tumma vähäinen virtsa, väsymys, kalpeus, ärtyneisyys, itku ilman kyyneleitä ja kuopalla olevat silmät. Jos lapsi jaksaa leikkiä, yleistila on yleensä hyvä.

Kryptosporidioosiin sairastumista voidaan ennaltaehkäistä huolellisella käsihygieniällä ja oikeilla toimintatavoilla nautakarjatiloihin. Jos kuitenkin sairastuu ripuliin, tärkeintä on käsihygienian ylläpito ja riittävä nesteytys. Vaikeissa oireissa tulee hakeutua terveydenhuollon apuun. □

Kirjoitus pohjautuu Sairaanhoidaja (AMK), Agrobiologi (AMK) Annika Vainion opinnäytetyöhön. TtT, TtM, KM, erikoissairaanhoidaja, yliopettaja Tiina Nurmela toimi opinnäytetyön ohjaajana ja artikkelin tarkastajana.

RUTI
KUIVIKKEET

Tutustu tuotteeseen www.epira.fi

KYSY TARJOUS
RUTI-kuivikkeista!
Täytä tarjouspyyntö www.epira.fi

Hyvä saatavuus ympäri vuoden!